

Ceļā uz brīnumu

Vai ļaunums vienmēr ir jāsoda? Dailes teātra izrāde
Dzen savu arklu pār mirušo kauliem

KOD, kurā pirkstā gribi, ar šo recenziju nebūšu apmierināta. Ja kritiķim jāraksta par ļoti sarežģītiem darbiem, isi pateikt var maz, un tas sarūgtina. No otras puses – vai tas nenozīmē, ka skatītājam izrādi noteikti vajag redzēt pašam?

Dailes Dzen savu arklu pār mirušo kauliem ir spilgta, sarežģīta un rotaļīga izrāde, lai gan... Tās veidotāja Ola Mafālani ir holandiešu režisore ar starptautisku vārdu, bet svarīgākais – ļoti profesionāla. Uz skatuves nav nepārdomātu detaļu, nejaušību, un līdz ar to izrādi var analizēt ne tikai kā teatrālu pieredzi, bet arī kā konstrukciju, kas man šoreiz ir svarīgi. Kāpēc? Tāpēc, ka – recenzentam jābūt godīgam – mana pieredze otrajā izrādē drīzāk līdzinājas tādām mākslinieciskās vingrošanas vērojumiem, lasi: bez sajūsmas. Bet es saprotu, kā izrādes elementi «strādās», kad tā piepildīsies ar atmosfēru. Mākslas darba dzimšana šķiet neizbēgama, pat ja nav sakritusi ar pirmizrādes laiku, un izrādei vajadzētu kļūt kam patiešām īpašam.

Par Nobela prēmijas laureātes polietes Olgas Tokarčukas romānu sprieda – diez, vai tas skatuves valodā vispār ir pārtulkojams? Tā, protams, ir problēma, jo romāns ir virtīgi ne-reā-

Recenzijas
autore —
Zane Radzobe,
žurnāla *Ir*
teātra kritiķe

**Mākslas darba
dzimšana šķiet
neizbēgama,
pat ja nav
sakritusi ar
pirmizrādes
laiku**

listisks, un nevar pat saprast, vai tas rāda realitātes absurdu vai to, kā pārdabiskais ietiecas ikdienā. Kas ir īsts, kas iztēle, it īpaši tad, ja stāstu stāsta ekscentriskā varone, kas, iespējams, mēlo pat sev? No apkārtējās pasaules gandrīz izolētā Polijas apgabalā dīvainos veidos sāk mirt mednieki. Nevienš netic Janīnai, kura apgalvo, ka šiem cilvēkiem atriebjas stīrnas. Jo kā tad citādi izskaidrot pēdas, ko atrod liķu tuvumā? Ekscentriskā angļu valodas skolotāja kļūst par izmeklētāju.

Režisore Mafālani, kas veidojusi arī dramatisējumu, romāna ne-reālo estētiku uz skatuves veido, sadalot stāstījumu vairākiem tēliem – gan ak-

trises Čulpanas Hamatovas atveidotajai Janīnai, gan Artūra Skraštīņa spēlētājam viņas tuvam draugam Dizio, reizēm ierunājas pat liķi. Kaut kas, iespējams, ir iztēles auglis, kā Imanta Strada Borosa burtiski nodejotā milas dēka ar Janīnu, bet kaut kas reāls, jo turpat skatuves malā pie plīts un izlietnes darbojas Ērmulis (aktieris Juris Bartkevičs) – vērojošais skatiens no malas.

Režisore konceptuāli strādā ar dažādām aktierspēles tehnikām. Piemēram, kariķējot nelielus, un tā dažādu profesiju kretīnu lomās asprātīgi darbojas Mārtiņš Meiers, Arturs Krūzkops, Ģirts Ķesteris, Kaspars Dumburs, Andris Bulis. Bet jūs uzreiz sapratīsiet, ka prezidenta sieva ir laba sieviete, jo Kristīne Nevarauska (otrā sastāvā Indra Briķe) spēlē psiholoģiskā teātra manierē. Visbeidzot Mafālani rada irdenu izrādes struktūru, kurā apvienojas reālistiskas un nosacītas darbības vides un ik mirkli var gaidīt pārsteigumu. Un tad ir vēl vizuālais un muzikālais ietērps...

Dizainera Germana Ermiča debija scenogrāfijā ir brīnums, kas sajūsmā ar idejisko piesātinājumu un vizuālu krāšņumu. Pietiek jau ar fināla ainu, kurā kā pretstats darbojas uguns un lietus šaltis, lai viss būtu pateikts. Ermiču papildina MAREUNROL'S kostīmi, kas arī ienes pa idejiskai dziļumbai: tērpos risinātā tēma, ka tikai nāve spēj panākt cilvēka atgrie-

● ● ● ●
**DZEN SAVU
ARKLU PĀR
MIRUŠO
KAULIEM**

Dailes teātra
Lielajā zālē.
Nākamās
izrādes 22. aprīlī,
9. maijā.
16–40 €.

IR IESAKA

10. APRĪLIS

BALETS. **ESMERALDA NACIONĀLAJĀ OPERĀ UN BALETĀ**

Libreta pamatā ir Viktora Igo pasauleslavenais romāns *Parīzes Dievmātes katedrāle*. Katedrāles arhidiakons Klods Frolo iekāro skaisto Esmeraldu, taču meiteni saista iznesīgais kapteinis Fēbs. Jūtas pret Esmeraldu ir arī baznīcas zvaniķim Kvazimodo. Kad, greizsirdības māīts, Frolo ievaino Fēbu, notikušajā vaino Esmeraldu. Horeogrāfs Aivars Leimanis. Lomās vadošie baleta solisti. Biljetes cena 20–75 €. *Opera.lv*

11. APRĪLIS

IZRĀDE. **BURVJU KALNS VALMIERAS TEĀTRA LIELAJĀ ZĀLĒ**

Topošais inženieris Hanss Kastorps ierodas Šveices kūrortā, lai atkoptos pēc augstskolas pārbaudījumiem un apciemotu sasirgušo brālēnu. Tomēr, baudot Šveices Alpu skatus, viņš nenojauš, ka iemīlēšies pacientē no Dagestānas un tiks ierauts divu civilizāciju sadursmē. Izrādes pamatā ir Tomasa Manna romāns. Režisors – Toms Treinis. Biljetes cena 19–28 €. *Bilesuparadize.lv*

šanos dabā, ir ļoti spēcīga. Tāpat kā pārdabiski skaistā Krista Auznieka mūzika, kurai skanot, daba ienāk cilvēka apziņas sfērā gandrīz kā ķermenis pieredze. Tiesa, no inscenējuma viedokļa nesapratu, kāpēc mūzika uz skatuves reizēm skan «dzīvajā», bet reizēm fonā dārd valsts akadēmiskā kora *Latvija* diriģenta Māra Sirmā vadībā ierakstīta fonogramma. Vai tā dējādi tiek vēstīts, ka daba ir... nedabiska? Un kā vajadzētu nolasīt mūzikā apspēlētos latviešu tautasdziesmu elementus?

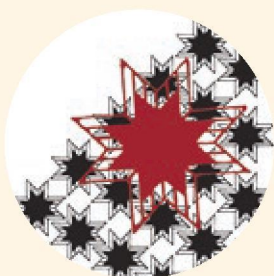
Bet, protams, atslēga visam ir aktrises Čulpanas Hamatovas atveidotā Janīna, kura divas izrādes stundas

Dizio (Artūrs Skraštinš), Janīna (Čulpana Hamatova) un Boross (Imants Strads)

nepazūd no skatuves. Tokarčuka savu romānu dēvē par veģetāru trilleri, un te slēpjas daļa viņas popularitātes: poļu rakstnieces darbi ir ideoloģiski ļoti piesātināti. Bet, ja autori saukt par ekoteroristi, kā gadās viņas oponentiem, tomēr ir pārspilējums, tad viņas varone savā visu dzīvo visaptverošajā mīlestībā cilvēkus neieklauj. Un jautājums – vai tas ir... labi, tomēr ir aktuāls.

Tokarčukai Janīna ir taisnības cīnītāja, praviete, tāpēc Hamatovas spēle no sākuma pārsteidz. Aktrises rotaļīgajā, viegli groteskā manierē varone iegūst emocionāli sakāpinātas, varbūt pat nestabilas sievietes vaib-

stus. Konceptuālā atšķirība ir tajā, ka Tokarčukas Janīna rīkojas ideālu vārdā, Hamatovas – personisku apstākļu, gandrīz vai nejaušības dēļ. Vai tas neiznīcina romāna ideju? Manuprāt, ne. Problēmas, par kurām runā Tokarčuka, ir īstas, tikai dzīvē tās ir sarežģītākas, nekā autore mākslinieciskā sakāpinājumā rāda. Jautājums, ko režisore Mafālanī izrādes noslēgumā uzdod, nav Tokarčukas jautājums, tomēr ir ļoti spēcīgs. «Vai ļaunums vienmēr ir jāsoda?» kad viss beidzies, prasa Ērmulis. Patlaban, skatoties izrādē, uz šo jautājumu var atbildēt ar prātu, cerams, drīz to varēs arī izdzīvot. ●

12. APRĪLIS

IZRĀDE. BALTIJAS TEĻŠ LIEPĀJAS TEĀTRĪ

1989. gada 23. augustā divi miljoni cilvēku sadevās rokās un izveidoja 670 kilometrus garu cilvēku ķēdi, jo viņus vadīja brīvības alkas. Izrādes stāsts ir par trim tēviem, kuri darītu visu, lai cīnītos par brīvu Latviju. Vai viņi būs gatavi sabradāt cita tautieša laimi, lai tiktu pie savas? Artūra Dīča lugu iestudē režisors Elmārs Seņkovs. Lomās Mārtiņš Kalita, Edgars Ozoliņš, Kaspars Kārklis un citi. Biļetes cena 15–35 €. Bilesuparadize.lv

12. APRĪLIS–8. JŪNIJS

IZSTĀDE. PURVĪŠA BALVAS DARBI NACIONĀLAJĀ MĀKSLAS MUZEJĀ

Ekspozīciju veido glezniecības, grafikas, tēlniecības, objektu un instalāciju mākslas kopums, ko radījuši deviņai Purvīša balvai par izcilāko sniegumu vizuālajā mākslā 2023. un 2024. gada neatkarīgo ekspertu izvirzītie astoņi mākslinieki un autoru kolektīvi. Laureāta vārds tiks nosaukts 23. maijā. Lnmm.lv